INDEX SCHOLARUM

Grunert

IN

UNIVERSITATE LITTERARIA GRYPHISVALDENSI

PER SEMESTRE HIBERNUM

ANNI MDCCCXXXIX—XXXX

1839/40

A DIE XXI. M. OCTOBRIS HABENDARUM.

J. A. Grunert — De Suffragio in Lysiae Orationib

TYPIS FRID. GUIL. KUNIKE REG. UNIVERS. TYPOGR.

UNIVERSITATIS LITTERARIAE GRYPHISVALDENSIS

RECTOR

IOANNES AUGUSTUS GRUNERT

CU[redacted]

SENATU ACADEMICO

S. D.

CIVIBUS ACADEMICIS.

In liberis civitatibus, ubi summa res publica populi voluntate administratur, civiumque suffragiis vel magistratus creantur, vel leges sciscuntur, vel iudicia fiunt, facile apparet plurimum interesse, quis suffragiorum ferendorum modus sit, estque hoc et olim diu multumque quaesitum [1]), et nunc maxime apud Britannos quaeritur, clamne ea an palam ferri melius sit. Nam occulta quidem suffragia quum libertatem civibus haud dubie maiorem praestare videantur, tum verendum est tamen, ne illa libertas, nulla optimatium auctoritate frenata et coercita, in licentiam et temeritatem abeat; apertis autem et cuivis notis suffragiis hoc facile mali admiscetur, ut tenuiores cives, quippe opulentioribus multis modis obnoxii, non audeant sciscere quae his displicere videant, eoque metu praepediti magis ex paucorum potentium arbitrio, quam ex sui animi sententia suffragium ferre cogantur. Utriusque igitur rationis acerrimi apud Britannos et patroni extiterunt et adversarii, fueruntque in his qui argumentis ex ipsa rei natura et condicione ductis etiam exemplorum pondus addere studerent ex veterum populorum historia petitorum. Factum est autem apud utrosque, id quod solet fere in huiusmodi contentionibus, ut in usurpandis historiae monumentis partium studium sobrietati iudicii nonnihil officeret, et pro vero haberetur, non quod quisque certa ratione ex veterum scriptorum testimoniis collegisset, sed quod ipse maxime verum esse cuperet. Hoc vitium animadvertisse nobis videmur in scriptiuncula de Atheniensium suffragiis contra occulti suffragii defensores a docto quodam viro, Roberto Scott, Oxoniensi, Balliolensis collegii tutore, nuper edita [2]): quae quum casu quodam in manus nostras inciderit, et nos quoque nominatim in ea impugnari viderimus, non alienam hanc vel litteris nostris vel persona materiam hoc loco tractare decrevimus, ut ostendamus, quid tandem sit illud rei, quod Scottus a se demonstratum esse autumat. Versatur autem

1) Cic. de legg. III, 15 §. 33 sqq.

2) *The Athenian ballot and secret suffrage, by the Rev. Rob. Scott, M. A. Fellow and tutor of Balliol college. Oxford MDCCCXXXVIII.*

omnis eius libellus in iudiciorum duntaxat Atticorum suffragiis, licet nihil admodum haec quaestio ad eam, quae quum maxime in Britannia fervet, contentionem pertinere dicenda sit. Non enim de iudiciis contenditur, sed de eorum suffragiis, qui ad supremum magnae Britanniae senatum synedros creant: creationem autem omnis generis magistratuum apud Athenienses nullo tempore occultis suffragiis, sed aut sorte aut porrectis manibus (χειροτονίᾳ) peractam esse satis constat [3]). Nihilo secius tamen Scottus, utpote acerrimus omnis occulti suffragii adversarius, iis quas ipse amplexus est partibus aliquid profuturum esse credidit, si occulta suffragii latio, quum usitatam hanc in iudiciis Atheniensium fuisse negari non possit, quam angustissimis saltem temporum terminis includeretur et ad corruptae demum et depravatae rei publicae instituta amandaretur, quum praesertim diversarum partium defensores, inque his E. L. Bulwerum, virum doctrina et ingenio illustrem, aliter statuere videret, quem redarguere et erroris convincere etiam in re levicula *iuvet ac melli sit* [4]). Nos quid hac de re censeremus, et olim in libro de ord. iud. Att. p. 720—723 et nuper in Antiquitt. iur. publ. Graec. p. 283 proposuimus: omnem in iudiciis suffragii lationem occultam fuisse, sed modum eius non eundem omni tempore aut in omnibus causis observatum; scripsimusque ita etiam post doctam Lud. Rossii dissertationem [5]), a nobis ipsis in Ant. i. p. commemoratam et Scotto quoque probe notam, quippe qui in plurimis rebus tam insigniter cum Rossio conspiret, ut merito dubites, quam illud verum sit, quod p. 10 profitetur, sibi hanc dissertationem non innotuisse nisi „*just at the close of his own researches.*“ Ne nunc quidem, perlecto Scotti libello, quidquam esse iudicamus, quod a vetere sententia nos dimoveat, quaeque nova ab eo afferuntur, haec omnia aut vana et incredibilia, aut talia esse censemus, quibus nihil certi conficiatur. Est enim summa Scottianae disputationis haec fere: occultam suffragii lationem in iudiciis Atheniensium florente re publica non esse usurpatam, sed sero demum, postquam abolita XXX tyrannorum dominatione libertas partim veteribus legibus restitutis partim novis latis quasi denuo fundaretur, novum hunc morem in iudicia invectum esse; neque vero id aliquo populi scito ac lege in comitiis aut apud nomothetas perlata, sed unius hominis nequam

---

3) Nam mirificam Angli nescio cuius opinionem (in *The journal of education* no. 5 p. 118), τοὺς κληρωτοὺς ἄρχοντας non sorte sed suffragiis occultis creatos esse, satis refutavit ipsius popularis G. C. L(ewis) in Museo philol. Cantabr. no. II p. 420 sqq.

4) Scott. p. 38: „*the assertion of a senator, — who is also a historian of Greece —, that the first act of the Thirty Tyrants was to overthrow the ballot and institute the open vote. It would perhaps be harsh to say of a member of the House of Commons, that he presumed on the ignorance of his hearers; but he did as bold a thing in presuming on his own knowledge.*“ Ac ne quis de persona dubitare possit, addit in margine: „*Mr. (now sir E.) Lytton Bulwer: see the Mirror of Parliament for Session* 1838 *p.* 1886.

5) *Ueber eine Art der Abstimmung in den Athenischen Gerichten.* in Seebod. et Jahn. nov. annall. philol. et paedag. Suppl. 1 fasc. 3 p. 350—357.

et obscuri, Nicomachi scribae, malitia quasi clanculum et insciente populo perfectum. Novum sane inventum; sed cuius ipsa novitas, nisi argumentis fulciatur admodum firmis, perpaucos habitura sit adsentientes. Quid est igitur, quod de Nicomacho eiusque facinoribus, aut de legum illo tempore instaurandarum et supplendarum ratione Scottus afferat, quo rem sua natura parum credibilem nobis persuaderi posse speret? Nihil prorsus, nisi quod dudum omnes in Lysiae oratione legimus: fuisse illum servi publici filium, mox civitatem adeptum, deinde scribam factum esse, mandatumque ei ut leges civitatis de veteribus tabulis in novas transscriberet, cui negotio quum quattuor menses praefiniti essent, ipsum sex annos insumpsisse, adeoque mala fide usum esse, ut e legibus quas ipsi libuisset aut reciperet aut omitteret, nec raro contrarias inter se et pugnantes litigantibus pretio venderet: permansisse autem in hoc negotio usque ad cladem rei publicae, h. e. ad pugnam Hellespontiam et XXX virorum dominationem, deinde exulem factum, mox reversum, atque eidem rursus negotio admotum per quadriennium non melius se quam antea gessisse [6]). Haec fere sunt, quae ab accusatore obiiciuntur. Apparet autem, si fecerit Nicomachus, quod Scottus commentus est, non posse hoc nisi eo tempore factum credi, quum post restitutam libertatem transscribendarum legum negotio iterum fungeretur. Atqui huius omnis temporis accusatio apud Lysiam in eo consistit, primum ut alias leges transscripsisse alias delevisse, deinde ut sacris antiquitus institutis nova quaedam pro suo arbitratu addidisse dicatur: qua in re utrum vere nova ipse intulerit, an tantummodo multa, quae psephismatis paullatim introducta erant, in legum collectionem receperit, difficile est ad diiudicandum. Nam accusatoris criminationes quanta cum cautione audiendae sint, neminem fugit. Sed de tam insigni veterum legum interpolatione, quae occultaret subito suffragia olim palam ferri solita, ac proin plane diversam iudiciorum rationem faceret, ne verbulum quidem a Lysia dictum esse, quis non miretur? An postea demum illud a Nicomacho factum esse credemus, ut qui, absolutus hoc iudicio, etiam diutius isto legum transscribendarum negotio fungi potuerit? An Lysiam illud reprehendere noluisse, utpote non ingratum iis apud quos agebat iudicibus? Quid Scotto placeat, nescio [7]): mihi vero, omnia

6) Scottus, quum p. 42 de *sexennio* tantum loquatur, *quadriennii* nullam mentionem faciat, non satis accurate Lysiae narrationem a se lectam esse ostendit. Verum viderunt G. R. Sievers, commentt. histor. de Xenophontis Hellenicis (Berolin. 1833. 8.) p. 73 et Th. Bergk. ap. Schiller. ad Andocid. (Lips. 1835.) p. 141—155. Add. L. Hoelscher. de vita et scriptis Lysiae (Berol. 1837.) p. 115.

7) Si constare sibi velit, illud alterum amplecti debebit, quod posteriore loco a me positum est. Nam occulta suffragia commemorantur iam in oratione Lysiae ctr. Eratosthenem, quae, si non proximo post Euclidem anno, ut plerique statuunt, certe ante hanc contra Nicomachum orationem habita est. Ceterum operae pretium est animadvertere, quantum Scottus interpretandi arte valeat: nam quum Lysias simpliciter dicat §. 91: *μὴ οἴεσθε κρύβδην τὴν ψῆφον εἶναι· φανερὰν γὰρ τῇ πόλει τὴν ὑμετέραν γνώμην ποιήσετε*: quales sententiae etiam apud posteriores oratores non raro inveniuntur: Scottus Lysiae hanc mentem esse ait: *Think not that your new privilege has made you indepen-*

quae de legibus post XXX tyrannos instauratis ac suppletis traduntur [8]), accuratius reputanti, quum illud prorsus incredibile videtur, tantam iudiciorum mutationem quasi obiter unius scribae fraude perfici potuisse, tum ne id quidem probabile, ab iis, qui illo tempore iustam et legitimam in legibus emendandis operam posuerunt, occultam suffragii lationem pro aperta introductam esse. Nimirum non id tunc agebatur, ut frena popularis imperii, si qua supererant, demerentur, sed ut vetera dudum laxata, si fieri posset, rursus adducerentur: quo pertinet imprimis Areopagitici senatus auctoritas restituta, quae si tamen reviviscere ac stabiliri non potuit, de consilio certe ac voluntate eorum, qui tunc rem publicam administrabant, dubitari propterea non potest. Huc accedit, quod quum multae sint de iudiciorum pravitate querelae, et haec ipsa suffragii latio occulta non obscure a nonnullis reprehendatur [9]), novitium tamen hunc morem et ab antiqua re publica alienum nemo dixit.

Sed sunt tamen, inquit, aliquot scriptorum loci, qui ante Euclidem aperta suffragia in iudiciis Atticis ferri solita planissime demonstrent; alii contra, proximis post Euclidem annis scripti, occultam suffragii lationem testantur: nonne igitur necesse est, istam mutationem, si non per Nicomachum, attamen hoc fere tempore introductam esse? Videamus ergo, quid isti loci nos doceant. Unus est Phrynichi, poetae comici, ex cuius fabula Musis, biennio fere ante Euclidem acta, hos duos versiculos ab Harpocratione et Suida servatos legimus:

ἰδού, δέχου τὴν ψῆφον· ὁ καδίσκος δέ σοι
ὁ μὲν ἀπολύων οὗτος, ὁ δ' ἀπολλὺς ὁδί.

Manifestum est unum hoc loco calculum, urnas autem duas commemorari, in quarum alteram calculum coniiceret, qui absolveret reum, in alteram, qui condemnaret: idque dudum ab aliis animadversum est. Quaeri autem haec duo debent: primum, utrum necesse sit talem suffragii lationem apertam fuisse, an potuerit etiam sic occulta esse: deinde, unamne hanc formam suffragii ferendi necesse sit Phrynichi aetate in usu fuisse, an potuerint etiam aliae esse, pro diversitate scilicet causarum aut iudiciorum. Nam quum et iudicum plura genera essent, Areopagitae, Ephetae, Heliastae, quibus accedunt quadraginta aut, ante Euclidem, triginta κατὰ δήμους δικασταὶ et, ut arbitror, etiam nautodicae — ne de diaetetis dicam, quorum diversa condicio fuit —, et causarum magna varietas, iam per se ipsum satis credibile est, non eundem ubique suffragii ferendi morem fuisse. Id quo minus dubitari possit, efficit posterioris aetatis comparatio. Nam Lycurgi oratoris tempore hoc

---

dent of public opinion: — true, each individual's vote is secret: but the result of your decision is still public. Scilicet hoc est, quod Goethius noster malos interpretes irridens iubet, sententias non *exponere* sed *supponere.*

8) Conf. scriptores in Antiquitt. i. p. Gr. p. 184 citatos.

9) E. c. a Platone Legg. IX, 14 p. 876: *δικαστήρια φαῦλα καὶ ἄφωνα κλέπτοντα τὰς αὐτῶν δόξας κρύβδην τὰς κρίσεις διαδικάζει.*

quidem nemo dubitat quin usitatum fuerit, ut non singuli sed bini calculi iudicibus darentur, alter solidus, alter perforatus, quorum ille absolveret reum, hic damnaret[10]), etiamsi de urnis, quot illa aetate fuerint ambigi possit. Nos quidem, probatissimorum grammaticorum testimoniis freti, duas fuisse credimus, *κύριον* et *ἄκυρον καδίσκον*, quarum altera eos calculos, sive solidos sive perforatos, reciperet, qui sententiam iudicum indicarent, altera autem eos, quibus uti iudices noluissent: quae res, praeterquam quod testes habet non contemnendos, etiam percommode instituta videri debet ad occultanda suffragia; Scottus contra hoc in dubium vocare maluit, non aliam ob causam, quam quod grammaticos tantum, non ipsos scriptores veteres, eius rei testes habemus. Quasi vero haec sit lex critica, nihil omnino credere, nisi quod etiam absque grammaticorum testimoniis cognosci potuerit, ipsos autem grammaticos nunquam non aut erroris aut mendacii suspectos habere, quamvis id, quod ab iis traditur, neque pugnet cum veterum scriptorum testimoniis, et rei ipsi convenientissimum sit. Equidem, qui mediocriter saltem in horum tractatione me versatum esse credo, longe ab hoc fastidio absum, multaque a solis grammaticis tradi scio, quae qui propter vetustiorum scriptorum silentium spernenda ducat, merito stultissimus dicendus sit. Interim hoc loco non intercedam, quominus Scottus iudicio suo fruatur, optionemque dabo, utrum duas urnas an singulas Lycurgi aetate usurpatas malit, quandoquidem de binorum calculorum usu nulla est controversia. Ponamus ergo urnam unam: necesse erit in hanc utriusque generis calculos, solidos ab absolventibus, perforatos a condemnantibus coniici, deinde versa urna dinumeratisque calculis de maiore numero sententiam pronuntiari. Iam vero Lycurgi aetate etiam diversum morem obtinuisse videmus, ut duae ponerentur urnae, altera absolventium, altera condemnantium suffragiis destinata. Ita enim ille in extrema oratione contra Leocratem, quae habita est in iudicio heliastico, in causa *εἰσαγγελίας* de proditione: *ὑμῶν δ᾽ ἕκαστον χρὴ νομίζειν τὸν Λεωκράτους ἀποψηφιζόμενον θάνατον τῆς πατρίδος καὶ ἀνδραποδισμὸν καταψηφίζεσθαι, καὶ δυοῖν καδίσκοιν κειμένοιν τὸν μὲν προδοσίας τὸν δὲ σωτηρίας εἶναι, καὶ τὰς ψήφους φέρεσθαι τὰς μὲν ὑπὲρ ἀναστάσεως τῆς πατρίδος, τὰς δὲ ὑπὲρ ἀσφαλείας καὶ τῆς ἐν τῇ πόλει εὐδαιμονίας.* Apparet, ut dixi, non unam urnam sed duas positas esse, alteram condemnando reo, in quam qui calculum coniecerit, hunc Lycurgus securitati rei publicae et saluti consulturum dicit, alteram absolvendo, quod qui fecerit, interitum patriae suffragio suo consciturum esse ait. — Atque etiamsi cum grammaticis duas illa aetate urnas vulgo usurpari solitas credimus, alteram *κυρίαν*, recipiendis tam absolventium quam condemnantium suffragiis, alteram *ἄκυρον*, in quam coniicerent iudices eos calculos, quibus non usi essent: ab his quoque non minus diversas esse videmus illas, quas Lycurgus commemorat. Sunt enim hae plane eaedem atque illi qui a Phrynicho dicuntur *ὁ ἀπολύων καδίσκος* et *ὁ ἀπολλύς*: neque igitur binis iudices calculis instructi, solido et perforato, (quemadmodum si altera urna

10) Vid. Aeschin. in Timarch. p. 102. Aristot. ap. Harpocr. s. v. *τετρυπημένη ψῆφος*.

κυρία, altera ἄκυρος erat, non poterat non fieri,) sed singulis tantummodo, in alterutram urnam coniiciendis. Quod quum ita sit, quid est, cur non etiam Phrynichi aetate pariter utrumque suffragii ferendi genus usurpari potuisse credamus? — Alterum, quod quaerendum esse diximus, hoc est: rectene ex illo, quem Phrynichus et Lycurgus commemorant, duarum urnarum usu concludatur, apertam fuisse suffragii lationem, quemadmodum Scottus cum Rossio voluit. Scilicet aperta fuit tum demum, si hae urnae ita in omnium conspectu positae erant, ut in utram quisque calculum suum coniiceret, latere non posset. Id autem ut Phrynichi aetate factum credamus, quo tandem argumento probabitur? nam Lycurgi aetate non factum esse, huius ipsius verba in eadem illa contra Leocratem oratione liquido demonstrant, §. 146: εὖ δ' ἴστε, ὦ ἄνδρες, ὅτι νῦν κρύβδην ψηφιζόμενος ἕκαστος ὑμῶν φανερὰν ποιήσει τὴν αὑτοῦ διάνοιαν τοῖς θεοῖς, quae verba testantur in hoc etiam iudicio ψῆφον κρύβδην fuisse, licet non in eandem urnam diversi generis calculi, sed in diversas urnas calculi non discreti coniicerentur.

Ita quum Phrynichi testimonio nihil contra occultam suffragii lationem probari posse appareat, ne Aeschyli quidem duobus locis quidquam profici poterit, quorum alter, Agam. v. 813, αἱματηρὸν τεῦχος eique oppositum ἐναντίον κύτος commemorans, nihil nisi duarum urnarum usum ostendit, quo non excludi occultum suffragium docuimus, altero autem loco, Eumen. v. 679—719, ne constat quidem, duasne urnas an unam Aeschylus posuerit [11]): sed quum Minervam, quippe deam, et quam dissimulare sententiam suam parum conveniret, suffragium pro reo palam ferentem faciat, hoc ipso, si quid ego intelligo, satis ostendit, humanos in hac fabula iudices non item palam suffragia tulisse. Restat igitur unus Aristophanes cum ioculari illa imitatione iudicii, quae proponitur in Vespis v. 926—1033. Videmus ibi senem Philocleonem, unum totius consilii instar, iudicem inter duos canes sedentem, adstante filio Bdelycleone tanquam magistratu et moderatore iudicii: cadi sunt duo, alter, ὁ πρότερος, ad condemnandum reum, alter, ὁ ὕστερος, ad absolvendum, quumque peroratum sit, iudex condemnandi cupidus facillimo πρωθυστέρῳ a filio eluditur, ut insciens in posteriorem cadum immittat calculum, quem in priorem immissurus erat. Itaque urnarum quidem duarum, calculi unius usum hic locus comprobare potest: palamne suffragium an clam latum sit, docere non potest.

Minus etiam ad rem pertinent, quae de condemnatione decem imperatorum Ol. XCIII, 3 extra ordinem in comitiis peracta apud Xenophontem Hell. 1, 7, 9 referuntur: ἐκκλησίαν ἐποίουν, ἐς ἣν ἡ βουλὴ εἰσήνεγκε τὴν ἑαυτῆς γνώμην, Καλλιξένου εἰπόντος, τήνδε· ἐπειδὴ τῶν τε κατηγορούντων κατὰ τῶν στρατηγῶν καὶ ἐκείνων ἀπολογουμένων ἐν τῇ προτέρᾳ

---

11) Duas Rossius statuit, Diss. s. l. p. 355, duas etiam Muellerus, edit. Eum. p. 161: sed unam is, qui se Philologum dixit, in libello famoso contra Muellerum edito p. 63.

ἐκκλησίᾳ ἀκηκοασι, διαψηφίσασθαι Ἀθηναίους πάντας κατὰ φυλάς, θεῖναι δὲ ἐς τὴν φυλὴν ἑκάστην δύο ὑδρίας, ἐφ' ἑκάστῃ δὲ τῇ φυλῇ κήρυκα κηρύττειν, ὅτῳ δοκοῦσιν ἀδικεῖν οἱ στρατηγοί, ἐς τὴν προτέραν ψηφίσασθαι, ὅτῳ δὲ μή, ἐς τὴν ὑστέραν. **Nam etiamsi maxime palam suffragium in hac causa latum esse credamus, tamen exemplum iudicii, quale hoc fuit, instigata adversariorum machinationibus multitudine contra ius legesque peracti, neque die ad defendendum reis data, neque separatis singulorum causis [12]), nihil profecto nos docere potest de legitimo in ordinariis iudiciis ordine suffragiique ferendi modo. Ceterum etiam alias in comitiis nonnunquam factum esse novimus, ut calculis, non manuum aut vocis suffragio, uterentur, veluti de privilegiis, de civitate peregrinis danda, de immunitate aliisque praemiis decernendis, de venia cum populo agendi ab iis impetranda, qui aut debitorum remissionem aut restitutionem in integrum petituri essent, et si qua sunt id genus alia: neque dubitari potest, urnas in his dispositas fuisse ad calculos recipiendos, quamquam quot illae fuerint quove modo collocatae, et quis in universum suffragii ferendi modus fuerit, nemo tradit: nisi hoc unum omnes, quotquot de his rebus extant, testimonia legesque apertis verbis testantur, clam suffragia non palam ferenda fuisse.**

Postremum Scotti argumentum ex Lysiae narratione petitum est de iudiciis in senatu sub XXX virorum dominatione habitis. *Ἡ δὲ κρίσις,* **inquit Lysias,** *τοιαύτη ἐγένετο, οἵαν καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ ἐπίστασθε. Οἱ μὲν γὰρ τριάκοντα ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν βάθρων, οὗ νῦν οἱ πρυτάνεις καθέζονται· δύο δὲ τράπεζαι ἐν τῷ πρόσθεν τῶν τριάκοντα ἐκείσθην, τὴν δὲ ψῆφον οὐκ εἰς καδίσκους ἀλλὰ φανερὰν ἐπὶ τὰς τραπέζας ταύτας ἔδει τίθεσθαι, τὴν μὲν ἐπὶ τὴν πρώτην, τὴν δὲ καθαιροῦσαν ἐπὶ τὴν ὑστέραν.* **Potest sane hoc ita a triginta viris institutum credi ad ordinariorum iudiciorum exemplum, nisi quod suffragia non in urnas, sed in mensas ferri iusserunt: potest igitur, qui velit, cum Scotto hinc concludere, usitatissimum etiam in iudiciis hunc morem fuisse, ut non bini iudicibus sed singuli calculi darentur, quos in alterutram urnam coniicerent: at apertam etiam in ordinariis iudiciis suffragii lationem fuisse, id profecto neque ex isto duarum urnarum cum singulis calculis usu consequitur, quemadmodum supra a nobis demonstratum est, neque vero ipsius Lysiae verba credi sinunt.** *Τὴν ψῆφον,* **ait,** *οὐκ εἰς καδίσκους, ἀλλὰ φανερὰν ἐπὶ τὰς τραπέζας ταύτας ἔδει τίθεσθαι,* **in quo inest haud ambigua significatio, istam** *εἰς καδίσκους ψηφοφορίαν* **occultam fuisse, quippe cui opponatur** *ψῆφος φανερὰ* **in mensam lata. Et ita demum ratio apparet, cur triginta viri quum aperta suffragia esse vellent, in mensas potius, quam in urnas ea ferri iusserint. Nam si** *φανερὰ ψῆφος* **etiam in urnas ferri solebat, nihil erat cur ab hoc more desciscerent: quandoquidem, ut ipsius Scotti verbis utar,** *as it will probably be granted, that shrewd politicians (however bold and unscrupulous they may be) do not willingly violate established usages, or even shock general prejudices, where no object is to be gained*

---

12) Cf. de comitt. Ath. p. 207 not. 109.

by it, it will be reasonnable to suppose that, in the unimportant parts of their procedure, the Thirty would not alter the established mode. Quid enim intererat magnopere, utrum mensae essent an urnae ita collocatae, ut in utram quisque calculum immitteret, latere non posset? Nihil sane, nisi ut post peractam suffragii lationem non opus esset calculos ex urnis effundi. Haeccine igitur res tanti momenti fuit, ut propterea novo et inusitato exemplo suffragia in mensis poni mallent? Non opinor: sed quum urnas nunquam, nisi in occulta suffragii latione usurpatas esse scirent, hac sublata etiam urnas tollendas esse censuerunt, ne harum ipsarum adspectus amissae suffragiorum libertatis commoneret. — Ceterum Scottus ipse postea sensisse videtur, quam improbabilem causam tueretur. Commentus enim est intermedium quoddam genus suffragii, quod neque occultum (κρύβδην) fuerit, neque apertum (φανερόν), sed, ut ipse ait, *alike without parade and without disguise, neither intentionally secret, nor ostentiously public*, h. e. pariter sine ostentatione ac sine occultatione, neque ut consulto celaretur, neque ut palam ostenderetur: ac talem fuisse vult illam formam, quae ante Euclidem sola in iudiciis obtinuerit, cum uno calculo urnisque duabus, eamque ψῆφον simpliciter dictam, quum contra κρύβδην ψηφίζεσθαι non nisi de ea forma dicatur, quae post Euclidem invecta sit, cum duobus calculis urnaque una: fieri enim facile potuisse, ut in magno iudicum numero non animadverteretur a circumstantibus, in utram quisque urnam calculum immitteret. — Non opus est huic commento quidquam opponi praeter unum Lycurgi locum iam supra a nobis commemoratum, qui κρύβδην etiam illud ipsum suffragii genus cum duabus urnis, uno calculo, fuisse demonstrat.

Paene oblitus eram rei satis quidem per se leviculae, sed quam tamen, quum praesertim aliquid spatii superesse huic scriptioni videam, silentio praetermittere nolo. Narrant grammatici, non calculis solum aut conchis aut pilulis aeneis Athenienses in iudiciis usos esse, sed aliquando etiam fabis, eoque referunt et κυαμοτρῶγος vocabulum, quo populum ludens Aristophanes in Equitibus appellat, et Cratini locum de quodam genere fabarum, cui αἰγὸς οὐρανίας nomen indiderit. Scottus autem, ut est grammaticorum contemptor, nihil iis nisi quod etiam aliunde constet, credendum esse iudicans, quum fabarum usum in magistratibus quidem sortiendis obtinuisse apud veteres acutores legerit, in iudiciis autem mentionem earum factam non viderit, hic quoque protinus grammaticos erroris insimulare non dubitat, nosque, qui iis fidem habuerimus, suavissime irridet, p. 13. Arbitror tamen ego, grammaticorum hac in re multo rectius ac probabilius esse quam Scotti iudicium. Hic enim vel ex eo, quod illud κυαμοτρῶγος vocabulum in Equitum fabula legitur, quae, ut ipse ait, in politico, non in iudiciali argumento versetur, vel quod statim proximo versu Δῆμος Πυκνίτης vocatur, a Pnyce, in qua comitia, non iudicia habita esse constet, satis manifestum esse contendit, de iudiciis Aristophanem, quum illud cognomen populo imponeret, cogitare nullo modo potuisse. Quasi vero non etiam iudiciorum et iudicandi cupiditatis plurima sit in equitibus mentio, aut potuerit Δῆμος, si cognomen tanquam a pago

fingendum esset, commodius quam a Pnyce cognominari, aut denique aliquem fabarum usum in comitiis fuisse ullo vel tenuissimo indicio probari possit. Constat fabas in sortiendis senatoribus et aliquot magistratibus usurpatas esse: sed neutram sortitionem in comitiis peractam esse scimus. Porro quum κυαμοτρὼξ eum significet, qui fabis alatur, qui conveniret ita hoc nomen populo, ad quem profecto nihil ex illa sortitione lucelli redundabat? Non vereor enim, ne quis nomen ad eos pertinere velit, qui fabarum sorte in senatum legantur vel magistratus capiant, unde aliquid fortasse lucrentur. Nam hi pauciores erant, quam ut in universum populum illud nomen conveniret, et testem habemus ipsum Aristophanem sub Bdelycleonis persona, Vesp. v. 702, fructuosos magistratus non fere ad homines de populo, sed ad paucos pervenisse gratia et factionibus pollentes.

Οὐ γὰρ μεγάλη δουλεί᾽ ἐστὶν, τούτους μὲν ἅπαντας ἐν ἀρχαῖς
αὐτούς τ᾽ εἶναι καὶ τοὺς κόλακας τοὺς τούτων μισθοφοροῦντας;
σοί δ᾽ ἤν τίς γε διδῷ τρεῖς ὀβόλους, ἀγαπᾷς.

Ut autem hoc versu tres obolos, iudicialem mercedem, tanquam unicum multitudinis lucellum commemorari videmus, ita idem fit etiam aliis huius fabulae locis, veluti v. 315:

ἀπὸ γὰρ τοῦδ᾽ ἐμὲ τοῦ μισθαρίου
τρίτον αὐτὸν ἔχειν ἄλφιτα δεῖ καὶ
ξύλα κὤψον· σὺ δὲ νῦν σῦκ᾽ αἰτεῖς;

et paullo infra fatentur heliastae, si iudicium illo die a magistratu non convocetur, nescire se unde coenulam sumant. Itaque a iudiciali mercede hos „*quibus calceus hinc est, et panis fumusque domi*“ commodissime κυαμοτρῶγας appellari posse apparet; aluntur enim fabis, quibus in suffragio ferendo utuntur mercedemque merent. Neque igitur temere hoc, quod grammatici tradunt, contemnendum esse censeo, quum praesertim appareat, non coniecturam hanc esse, ex ipso Aristophanis loco ductam, sed fuisse illius moris etiam alibi mentionem factam. Id enim, si minus ex αἰγὸς οὐρανίας apud Cratinum commemoratione, — nam de hac, quum fabula perierit, parum liquet — certe ex iis intelligitur, quae de φρυκτῶν s. tostarum fabarum usu apud Pollucem, Hesychium aliosque legimus [13]). Quodsi quis obiiciat, alibi tamen apud Aristophanem non fabas sed χοιρίνας aut ψήφους in suffragiis commemorari, huic demonstrandum erit, non potuisse varia suffragiorum genera pariter eadem aetate in usu esse, pro variis iudiciorum aut causarum generibus; quod quum demonstrari nequeat, nihil etiam eiusmodi obiectione effici posse apparet.

Scrib. in univ. Gryphisw. a. d. IX. Cal. Sept. MDCCCXXXIX.

---

13) Vid. Pollux VIII, 18. Hesych. s. v. διάφρυκτος tom. II p. 975. Suid. s. v. φρυκτός 2. Id. et Etym. M. s. v. διαφρυκτοῦν.